

**Стенограма от представянето на Годишния доклад за дейността
на институцията на омбудсмана през 2017 г. в Комисията по
образованието и науката**

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Госпожо Манолова, заповядайте да ни представите Доклада. Отново имаме презентация, за което Ви благодарим. Сигурна съм, че така ще бъде по-нагледно и интересно на колегите от Комисията.

Заповядайте.

ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Уважаема госпожо Председател, уважаеми дами и господа народни представители! Благодаря за възможността да представя пред Вас Годишния доклад за работата на институцията на омбудсмана през 2017 г.

Ако стана прекалено подробна или просроча времето, Вие ще ми дадете знак, така че по никакъв начин да не Ви бавя излишно и да не Ви занимавам с прекалени подробности.

Ако трябва с една дума да опиша работата на институцията през 2017 г., тази дума е „битки“, но също така мога да я опиша и с друга дума „права“, защото всяка една от битките, които проведохме през 2017 г. беше за права – за правата на българските граждани и независимо дали ставаше дума за малък, или за голям проблем, за гражданина това беше най-важният проблем, така че ние вложихме цялата си енергия в решаването на всеки един конкретен случай. Освен това моят екип работи с убеждението, че малките победи трасират пътя към нашата голяма цел, а именно връщане на усещането за справедливост у българските граждани, тъй като всеки един проблем, който стои на вниманието на институцията е свързан с несправедливост, която трябва да бъде поправена. Пригответе сме също така числа, с които да характеризираме и да опишем динамиката в работата на омбудсмана най-вече през последните три години. Вижда се, че в сравнение с 2015 г., когато встъпих в длъжност омбудсман, работата е нараснала двойно. В сравнение с миналата година, в която вече се състезаваме със себе си, след като бяхме разгърнали всички правомощия, а и целия капацитет на институцията, работата е нараснала с още 20% – или за миналата година 34 908 души са потърсили помощ и съдействие от институцията, което е срещу 15 580 през 2015 г. Жалбите и сигналите, които са подадени в институцията са 12 635 за миналата година, срещу 6202 през 2015 г., 10 000 през 2016 г.

Тук ще си позволя да направя само едно малко сравнение, после ще го направя и по други теми, които са свързани с едно наше посещение в съседна нам държава – в Сърбия, която също от 10 години има институция на Омбудсмана. Впечатлена съм от числата. В институцията работят два пъти

повече хора – близо 100 човека, докато в институцията в България са близо 50. Там броят на жалбите е 4500 срещу 12 635.

В една от комисиите ме питаха дали правим проверка по всяка една от тези жалби. Правим проверка и отговаряме съвсем отговорно, съзнателно и подробно, даже и в случаите, в които жалбите според нормативните правила, с които работим, са недопустими, за да предоставим конкретен съвет на гражданина какво трябва да направи по конкретния казус.

В сравнение с предните години, за да се види каква е динамиката на жалбите, наистина сравнено от 2009 г. (показва на слайд), после ще върнем назад, жалбите тръгват от 2686, за да стигнат през 2017 г. – 12 635.

Националните кампании, които институцията проведе през миналата година са девет на брой, от които една е свързана с децата и косвено с образованието. Това е кампанията „Нашето дете“. През цялата година проведохме десетки събития, инициативи в различни училища в цялата страна с цел, от една страна, да популяризираме правата на децата в България, които Вие тук сте най-наясно, че се нарушават буквално ежедневно и не се знаят достатъчно – и от децата, и от възрастните, а също така и да популяризираме институцията на омбудсмана, като такава, която отговаря за защита правата на децата.

Една от кампаниите е европейска кампания срещу двойните стандарти при храните. Събитието на 30 април, в рамките на Българското председателство, беше организирано изцяло от екипа на омбудсмана.

Един интересен слайд на страница 8, това е нарастването на броя на жалбите по различни теми. Интересен, защото правото на образование – всъщност нарастването на жалбите, които са свързани с образованието, е на второ място по динамика след жалбите срещу съдебните изпълнители с 61%. На трето място е нарастването на жалбите, свързани с правата на децата. Това не означава, че това са най-много жалби. В институцията най-много жалби има по темите, свързани с монополните дружества и със социалните и трудовите права на гражданите, но динамиката, ръста е най-висок при жалбите, свързани с образованието и с правата на децата.

Важно е също така да кажа, пропуснах някъде слайда, но Вие го имате, че броят на подадените жалби е реално съответен на броя на приключените жалби. Около 12 500 подадени – 12 500 приключени и то в срокове, които се очакват от българските граждани.

Ако се интересувате – на страница 13, тъй като сте избрани от конкретни избирателни райони, това е разпределението на жалбите по области и там се вижда кои са областите с най-много жалби. Ясно е, че 30% се падат на София. По-нататък, също така е интересно къде гражданското общество е най-събудено и хората са най-готови да си защитават правата.

Седемнадесет изнесени приемни имаме през 2017 г. с 93 населени места, които сме посетили. В тази бройка от деветдесет и три не се включват приемните, които са организирани ад хок, когато е възникнал някакъв проблем

и заедно с посещението сме приели всички граждани, които са дошли, а тези 17 са предварително организирани, планирани, включително и по конкретни теми. Един слайд, който е свързан с приемната на омбудсмана. За Ваше сведение да кажа, че приемната е отворена всеки ден от 9,00 ч. до 17,00 ч., така че в случаите, в които има граждани, които трябва да насочите към институцията, можете да им кажете, че във всеки един момент, във всеки работен ден ще бъдат изслушани от съответните експерти и независимо от това, дали са се срещнали с мен, във всеки един от тези дни приема или заместник омбудсманът, или главният секретар, или шефът на кабинет ми. Така че има и лице, което може да поеме съответна отговорност, ако става дума за някакъв по-сложен и комплициран случай. Така че гражданите, които искат лично да си споделят проблемите, могат да го направят реално всеки ден. Така през приемната са преминали 6682 души, а на горещата телефона линия – 11 819 обаждания. Има и една справка с колко души сме се срещнали аз и моят екип. Факт е, че тези 2400 души, които са в моя актив, част от тях например дойдоха – 200 работници от „Пикадили“, които сме ги отбелязали в тази бройка, но така или иначе Вие имате също приемни и горе-долу може да си дадете сметка за каква интензивност на работата става дума. Малко конкретика по темата, свързана с правото на образование. Вижда се динамиката от 2015 г., годината когато встъпих в длъжност Омбудсман. Ръстът е повече от два пъти – и на регистрираните, и на приключените жалби. На слайда сме посочили кои са най-честите проблеми. Не смятам да ги изчитам.

Преди да изложа проблемите в сектора, от гледна точка на институцията на омбудсмана, искам да кажа няколко думи за приоритета, обявен от парламента и от правителството, свързан с правото на образование. Категорично казвам, че подкрепям този приоритет, защото смятам, че разширяването на достъпа до образование, целенасочената политика за връщане на децата в училище, подобряването на интегрирането на децата от малцинствата, намаляването, в резултат на тези усилия, на преждевременно напусналите деца, повишаване на грамотността като цяло, са мерки, които трябва да бъдат приветствани.

Това, което ме притеснява, е, че тези сигнали, които публично се излъчват, не са стигнали до всички населени места в България, до всички отговорни фактори и местни институции, така че в някаква част тези много добри намерения просто си остават пожелания. Ще се аргументирам с конкретни примери. Например с моя екип подкрепихме изцяло опита да бъде променен начина на финансиране освен на училищата, но и на детските заведения, с цел особено децата, чийто майчин език не е български, да имат достатъчно възможности да се адаптират за постъпването в първи клас и съответно задържането им в училище.

Водихме една много продължителна битка за запазването например на едно училище в община Исперих, в с. Тодорово. Тъй като то зависеше в крайна

сметка – от промяната на заповедта за закриване на това училище, което иначе е живо училище, от министъра, успяхме да го убедим и той си промени заповедта, така че училището продължи да съществува. Но 7-те детски градини в община Исперих, въпреки всички усилия, които положихме с моя екип с няколкократни посещения, разговори с кмета, с председателя на Общинския съвет, с областния управител, с министъра, със заместник-министрите, с госпожа Дамянова, персонално с шефовете на парламентарни групи на БСП, на ГЕРБ, на ДПС, в крайна сметка каузата просто остана нереализирана и в тази община бяха закрити 7 детски градини, за деца, чийто майчин език не е български – по причини, които са абсолютно неприемливи, например в едно от по-големите села населението не е гласувало правилно на последните избори за въпросния кмет. За останалите детски градини има интереси за продажба на техните земи, тъй като те имат настоятелства. В крайна сметка тази кауза, зад която всички изредени институции, политическите ръководства на изредените партии, съответните представители на институции бяха категорични, че това не трябва да се допуска, но в крайна сметка, то е факт. Децата останаха без детски заведения и съответно си останаха вкъщи, вместо да се подготвят за първи клас и да продължат нормално своето обучение.

С този разказ искам да Ви обърна внимание на всеки един от Вас, тъй като Вие сте народни представители от конкретни региони, тъй като мисля, че няма политическа сила, която да не подкрепя образованието като основен приоритет, всеки от Вас да положи своите усилия затова нещата в съответния регион да се движат в интерес на децата и на гражданите от региона, защото тук сме изпълнили с конкретни примери нашия доклад. Трябваше да се водят битки за очевидни неща в редица области.

По отношение на предучилищното образование. Основният проблем, с който се сблъскваме и всъщност най-много жалби постъпват в институцията, свързани с недостатъчните места в детските заведения в столицата. Написали сме десетки препоръки. Очевидно е, че този проблем би следвало да бъде решен с достатъчно инвестиции в изграждането на нови детски заведения. Използвам случая, не че зависи от Вашата Комисия, но така или иначе това е проблем, който вълнува младите хора, активните хора, които живеят в столицата, и трябва да намери своето решение, защото десетките жалби, които постъпват по-различни институции, нямат решение, предвид че местата са ограничени, както и да се променят критериите. Например ние приветстваме намаляването на тежестта и отпадането на критерия – месторабота на единия родител, и по отношение на първокласниците, което е следващият проблем, който ще се появи тази есен и по отношение на детските заведения, но в крайна сметка проблемите са в недостатъчния брой места в детските заведения и в различното качество, което предоставят различните училища в столицата. Сблъскахме се и с редица други проблеми. Една част от тях са свързани с увеличаването на месечните такси в детските заведения, което също е в правомощията на общинските съвети. Подготвили сме една кампания, която ще

развиваме през следващите месеци, защото има места, има области и общини в България, в които вместо таксите да намаляват, се увеличават и на практика са непосилни за родителите. Такива са жалбите, които изпращат в институцията, както и конкретни проблеми, които са свързани с грижата за децата в конкретни общински ясли и детски градини – и в столицата, и в цялата страна. По отношение на училищното образование. Проблемите не се различават особено от тези, които стояха на вниманието на институцията през миналата година. Темите, с които сме се занимавали, бяха свързани в различни региони с опитите да бъдат закрити определени паралелки, които са традиционни за съответния регион по различни причини. Например имаше такива казуси в Созопол, в Русе, в област Враца, с които, слава Богу, успяхме да се справим. Намери своето решение и проблема с учениците, завършващи четвърти клас в математическите и природо-математическите гимназии.

Други проблеми, по които сме отправяли конкретни препоръки, са свързани със съдържанието на учебните програми, с натовареността на учениците в училище, със състоянието на физическото възпитание и спорта, липсата на достатъчно физкултурни салони. В крайна сметка от всички 107 препоръки, които са изпратени и са свързани с предучилищното и с училищното образование, статистиката показва, че 100 са изпълнени, а по отношение на останалите седем има частично решаване на поставените проблеми, което показва, че чуваемостта на властите в този сектор към препоръките на омбудсмана е много висока. От друга страна, ние наистина не искаме невъзможни неща, а се намесваме с конкретни предложения, за конкретни решения на различни случаи. Така например беше решен и казуса с черно-белите учебници, в множество училища вече има пари за шкафчета, които да намалят тежестта на раниците, електронни учебници – все мерки, които са в посока подобряване на учебния процес.

Част от темите, които се отнасят до висшето образование. Много се надяваме с моя екип, че са намерили своето решение с новия Закон, който беше приет от парламента, за развитието на академичния състав. Имахме множество жалби, за начина по който се провеждат конкурси, за липсата на достатъчно обективни изисквания към научните постижения и прочие жалби. В крайна сметка обаче искам само да обърна внимание, че отново, както винаги се случва, част от засегнатите от този закон са недоволни от неговите разпоредби. В институцията има постъпили няколко жалби с молба омбудсманът да упражни правото си на конституционна жалба по отношение на този закон, но в крайна сметка, много се надявам, вече съм водила конкретни разговори с членове на Комисията, че ще помогнете с експертиза да отговорим съответно на жалбоподателите, които искат да обжалваме този закон.

СТАНИСЛАВ СТАНИЛОВ: Няма експертиза да правим. Ние ще обясним на жалбоподателите, че не се прави просто. (Реплики.)

ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Да, това искам със сигурност от Вас като законотворци, като хора, които са част от тази общност на академичния състав,

със сигурност ще получим по-сериозни аргументи и хората да получат ясен отговор защо не подаваме конституционна жалба.

Искам само няколко думи да кажа по темата, свързана с правата на децата, тъй като част от работата ни е свързана с правото на образование е по-скоро в тази сфера. Само ги маркирам. Ако проявявате интерес към нещо от свършеното по темите „Децата със специални образователни потребности“ – това е проблем, предвид и случаите, които бяха особено шумно оповестени през миналата година, а и в началото на тази година, включително и писмото на една учителка от Варна по отношение на децата със специални образователни потребности. Ние реагирахме публично и ясно, незабавно, но така или иначе стигмата, езикът на омразата по отношение на тези деца продължава да съществува и това стои на вниманието на институцията. Темата с насилието – защитата на децата от насилие и от злоупотреби, също стоеше на вниманието ни институцията. През 2017 г. са подадени над 70 жалби, свързани с насилие над деца. Предприели сме организацията на различни форуми, сформирахме национална коалиция срещу телесното наказание, но така или иначе Вие в тази Комисия сте абсолютно наясно, че този проблем изисква своето комплексно решение.

Темата, свързана с децата в конфликт със закона. Със сигурност следите нерадостната участ на Проекта за Закон за детското правосъдие – така е известен в обществото Законопроектът, който от институцията очакваме, адмирираме, в чието изготвяне участвахме, в чието представяне участвахме. Просто Ви обръщам внимание, ако някой от Вас не е проследил съдбата на този законопроект, че той беше върнат в обратна изходна точка от новия състав на Министерство на правосъдието, вместо да продължи логичния си път след публичното обсъждане за внасяне в парламента – обсъждане, коригиране, включително между първо и второ четене. Дискусията в момента от Министерство на правосъдието се върна на фаза обсъждане на концепция за такъв закон, което смятаме, че е огромна крачка назад и което се отнася и за децата, свидетели на престъпления, децата, извършители на постъпки и най-вече децата, които са настанени в специализираните интернати. Използвам случая специално да благодаря на госпожа Сачева, с която работим заедно, че и без закон успяхме да закрием един от тези интернати – интернатът в Драгоданово, в който наистина злоупотребите с децата и абсурдната ситуация да са затворени зад решетки в една неприветлива среда, беше решен с конкретни стъпки. По този начин се вижда, че когато институциите искат да свършат работа и липсата на законодателство не може да ги спре. Сега намеренията са по отношение на другия проблемен дом, който е в с. Керека, това е в област Габрово, до Дряново. Места, които наистина би следвало да бъдат изобщо забранени за деца, а не там да прекарват по една, две, три, пет, седем години от живота си, лишени от образование и от нормални условия – деца, които не са извършили престъпления, просто простъпки, за които никой от възрастните не носи отговорност.

Горе-долу е същата ситуацията и с предложените и изработени промени в Семейния кодекс – споделеното родителство, промените в осиновяванията. Това са теми, които са свързани с правата на децата. Просто обръщам внимание, че трябва да бъде стимулирана изпълнителната власт и съответните министерства да си свършат работата, особено когато имат готов продукт, който да влезе за разглеждане в парламента.

Завършвам с три актуални теми, за които моля за Вашето съдействие. Първата, е свързана с придобилия публична известност случай ТУЕС. Това е Технологичното училище за електронни системи, наистина уникално училище. Преди около 20 дни те имаха едно страхотно изложение на изобретения на децата, които учат в това училище. Всъщност там се подготвя цвета на ИТ-сектора в България. Поне една област, в която нашата страна държи челните места в света. Имаше опити от страна на изпълнителната власт да посегне на това училище, което не се вписва в Закона за училищното и предучилищното образование, защото регламентирането на това училище, мястото му е в Закона за висшето образование. Благодаря специално на госпожа Дамянова. Благодарение и на нейната намеса и след акцията на омбудсмана, реално училището беше спасено. Сега се очаква от Министерството на образованието да подготви съответните текстове, така че този модел да не бъде унищожен, а да бъде мултиплициран като добра връзка на различни вузове със средните училища, защото наистина резултатите са впечатляващи. Препоръчвам Ви, не съм специалист по темата „образование“, но Ви препоръчвам като хора, които са в темата, да посетите това училище. Наистина е уникално. Уникален модел, който показва как връзката между висшето, средното образование, бизнеса може да бъде реализирана на практика без много шум, а с конкретни действия. Така че, моля, да стимулирате Министерството на образованието да изпълни поетия ангажимент, да изготви законодателните промени, които да влязат в парламента.

Втората тема е свързана с каузата за подкрепа на децата сираци. Ние се борим за наследствените пенсии, за персоналните пенсии, което е обект на обсъждане в Социалната комисия и в Комисията за защита правата на децата. Това, което касае Вашата комисия, са възможностите за получаване на училищни стипендии от деца сираци. Съвсем необяснимо и напълно дискриминационно е стипендиите в училище да се получават след завършено основно образование, тоест от 8-ми клас нагоре. Има подобни решения по подобни казуси на Комисията по дискриминация, които обявяват подобен подход за дискриминация по възраст. Наистина няма никаква логика в периода, в който децата са най-застрашени от отпадане от училище, а това са първи, втори клас – това е всъщност периодът на началното училище, те да не могат да получат съответно стипендия, за да бъдат задържани в училище. Същото е положението за децата с увреждания и за застрашените от отпадане от училище ученици.

Третата тема, е свързана с посещението на институцията в Сърбия, в Цариброд, по повод подписването на Споразумение между българската държава и омбудсманът на Сърбия за организиране на изнесени приемни на омбудсмана, включително в тези региони, в които има концентрирано българско национално малцинство. За тази работа, която институцията на омбудсмана в България, естествено, извършва безплатно с откриването на приемни и посещението на всякакви населени места, българската държава инвестира над 30 хил. евро, което в крайна сметка е добре, защото нашите сънародници, изобщо българското малцинство, ще има достъп до институцията, която защитава правата на човека в Сърбия. Това обаче, което не е добре, е, че темите, които се обсъждат на многобройните срещи, на които представители на българските власти организират с малцинството в Сърбия, няма абсолютно никакво придвижване. Аз за последен път съм била там през 2009 г. – всъщност в Босилеград, но се запознах много подробно със стенограми, паметни бележки, изявления за пресата, дадени от представители на властта, министри, вицепремиери, вицепрезидента, представители на парламента. Обсъждат се едни и същи теми, без по тях да има абсолютно никакво придвижване от страна на българските власти за тяхното решаване. И в конкретния случай обръщам внимание, че темата с учебниците на български език абсолютно може да бъде решена със съответна подкрепа на българското Министерство на образованието, на парламента или на която и да е от съответните институции. Общо България инвестира в Сърбия по различни проекти над 700 хил. евро., от които така и за тези последни сигурно десет, петнадесет, двадесет години не се отделят никакви средства за осигуряване на учебници на български език по сръбската образователна система.

Обръщам внимание, защото се надявам, че това би могло да бъде предмет на депутатски въпроси, на блиц контрола, който правите с министъра тук. Аз съм написала съответните препоръки, които ще получи Министерството на образованието, но ако искаме не просто на думи и на декларации да подкрепяме българите в Западните покрайнини, а и българите в Молдова, изобщо българските малцинства, това е един от начините – като им помогнем с учебници на български език, за да не губи и да не се затрива българският език. Хората на място правят достатъчно, но имат нужда от подкрепа от държавата.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря на госпожа Манолова. Колеги, имате всички презентацията. Аз ще съм благодарна на Вашите експерти, ако могат да ни я изпратят по електронен път, така че да можем да я изпратим на народните представители да се запознаят с нея.

Колеги, имате думата за изказвания.

Госпожо Сачева, искате ли да вземете отношение – заместник-министър на образованието и науката?

ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР ДЕНИЦА САЧЕВА: Благодаря.

Уважаема госпожо Дамянова, уважаеми госпожи и господа народни представители! Госпожо Манолова, ние сме изпратили много подробно становище до председателя на Комисията, така че няма да се спирам в детайли на него. Няколко думи само бих искала да кажа във връзка с това, което чухме. Първо, ние работим добре с институцията на омбудсмана. Получаваме част от жалбите, които се изпращат в институцията на омбудсмана. Разбира се, постъпват и в Министерството на образованието.

Първата ми непосредствена реакция, понеже беше цитиран много висок процент на увеличаване на жалбите за право на образование, беше цитирано, че е нараснал с 60%. Бих искала все пак да обърна внимание, че в абсолютно число това са 300 жалба. (Реплика: „Не са малко.“)

Да, те не са малко със сигурност, но е добре да имаме предвид, че в детските градини в България учат 212 хил. деца, а в начално образование 262 хил. деца, тоест 300 жалби от почти 480 хиляди, е под 1%. В никакъв случай аз не омаловажавам тези жалби, защото дори и една жалба е важна за администрацията, но все пак е добре, когато говорим с процентите, нали, 61% би излязло по един начин, а 1% от всички, които учат, разбира се, по друг. По отношение на предучилищното и училищното образование. Мисля, че значителна част от препоръките, които са направени в доклада, на практика са действия, по които ние вече също сме предприели конкретни мерки по тях, особено когато говорим за механизма за отпадане на деца от образователната система. Предстои до края на месец май да бъде прието постановление, с което екипите, които работят в момента съвместно, между Министерството на труда и социалната политика, Образованието, Националното сдружение на общините и други, да станат постоянно действащи. Има и национална програма, която е в подкрепа на този механизъм. Също така значителни усилия ще бъдат положени и по отношение на допълнителното обучение за българския език за децата, за които не е майчин език, включително и по отношение на работата по интереси. В момента предстои одобряване на два нови големи проекта по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. Те са насочени – едната проектна операция, към детските градини конкретно, другата е към училищата и значителен процент от предвидените дейности вътре са свързани именно с това.

По отношение на това, което беше споменато за стипендиите, също са предприети вече редица мерки по отношение, включително на деца сираци и на децата с увреждания. Разбира се, намаляването на възрастта има и не само финансови измерения, то има и други измерения, свързани с необходимостта от това – самата стипендия не може да бъде изплащана на лице, което е под 13 години и е необходимо да бъде изплащана на родител. В този смисъл, знаете много добре, че в момента семейството е особен вид единица в страната. Имаме деца, които се отглеждат от баби и от дядовци, деца, които се отглеждат в разширени семейства, проблеми, които са свързани с настойници и така нататък. В този смисъл проблемите на децата сираци и на децата с увреждания

в контекста на стипендиите е нещо, към което ние гледаме много сериозно. Предприели сме всичко, което е било възможно в рамките на това, което сме говорили с останалите институции, включително с Държавната агенция за закрила на детето и с Министерство на труда и социалната политика. Намалихме възрастта до VIII клас съответно, дадена е вече възможност за допълнителна подкрепа от страна на директора, който може да отпусне и месечна целева помощ в размер на 100 лева и други такива мерки. Разбира се, отворени сме за това да продължим разговорите по отношение на подкрепата на децата и под VIII клас.

Що се отнася до статута на ТУЕС, който също беше много сериозно подчертан, позволете ми тук категорично да не се съглася. Не е имало никакво желание от страна на изпълнителната власт, още по-малко от страна на Министерство на образованието този модел да бъде застрашаван, унищожаван и какви ли не други по-силни думи, които се използват в публичното пространство.

Напротив, точно обратното. Моделът на ТУЕС наистина се разглежда като възможен модел за мултиплициране. Включително той беше промотиран и това, което се прави от самите деца, беше много и е, продължава да бъде част от всички инициативи, които са свързани с Европредседателството, с всички конференции, които са били по отношение на дигитални умения, по отношение на бъдещето на труда и всички други видове инициативи. Така че в този смисъл по-скоро наистина говорим за това да бъде спазван законът и да няма училища, които са извън закона, извън възможностите да бъдат контролирани и съответно да бъде регламентирана дейността им, но това са неща, за които е създадена в момента работна група в Министерството и те ще бъдат решавани с промените в Закона за висшето образование. Наистина апелът ми е към това да не се говори по този начин, защото никога не е имало такова намерение от страна на Министерство на образованието.

И последното, което е свързано с българския език. Утре предстои голяма пресконференция, която ще бъде водена от министъра на образованието, точно по отношение на постановленията, които регламентират, от една страна, неделните училища и възможността вътре в постановлението, което е свързано с финансиране на неделните училища да се извършва дистанционно обучение, което е за първи път новост и ще благоприятства значителна част от традиционните български общности и също така постановление, което е специално за лекторатите по български език извън страната. Така че и в това отношение считам, че са предприети конкретни и разумни мерки, с които можем да отговорим на препоръките на омбудсмана. Благодаря за вниманието.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря.
Госпожа Манолова.

ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Да, става дума за 300 жалби, но жалбата за критериите за прием на първокласниците не касае един първокласник; жалбите, свързани с критериите за прием в детските заведения – не касаят едно дете; жалбите за закриване на паралелката по корабоводене в Русе – не касае едно дете, жалбата от родителите на ТУЕС, което вече стана огромен проблем, добре публично озвучен – наложи се аз да провеждам срещи с министъра на образованието, с госпожа Дамянова и ако не беше нейната намеса, в крайна сметка и твърдостта на родителите, това училище като модел наистина нямаше да съществува.

В момента спорим за неща, които са известни на цяла България, защото родителите дадоха десетки пресконференции, имаше десетки репортажи в телевизиите и да водим спор, който е публично известен, включително и на част от присъстващите тук, според мен е абсолютно неуместно. Ако Вие не сте запозната със случая, то другият заместник-министър... (Реплика от заместник-министър Деница Сачева.) Добре, сега да не спорим.

СТАНИСЛАВ СТАНИЛОВ: Госпожо Манолова, предлагам да не се обяснявате на заместник-министъра. Този случай...

ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Жалбата за черно-белите учебници не касаеше едно дете, жалбата за раниците не касаеше едно дете. Може да става дума за 300 жалби, но зад тях стоят интересите и правата на хиляди деца. Така че не подценявайте проблемите, които съществуват в сферата „образование“. Не ги подценявайте!

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Колеги, имате думата за изказвания. ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Защото аз не ги броя училището в Тодорово с неговите 80 деца, които пуснаха официална жалба, заедно с техните родители, за 80 жалби, но така или иначе акция, която прилягаше да бъде извършена от Министерство на образованието. (Шум и реплики при изключени микрофони. Реплика от заместник-министър Деница Сачева.)

Да, свърши се, след като ние я свършихме... След като беше издало заповед да се закрие училището. Ако бяхте отишли на място, със сигурност нямаше да се налага ние да ходим. (Шум и реплики.)

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Колеги, желаете ли думата за изказвания по доклада?

Госпожа Анастасова, след това професор Станилов.

Заповядайте.

ИРЕНА АНАСТАСОВА: Уважаема госпожо Дамянова, уважаема госпожо Манолова, колеги! Аз съм особено удовлетворена от констатацията в доклада на омбудсмана, че трябва да се обърне специално внимание за построяване на нови детски градини в големите градове. Ще Ви кажа защо, защото там има един много сериозен проблем, който някак си не се забелязва. В момента се говори, че в определени микрорайони липсват детски градини, но общо взето някак си проблемът е туширан и решен, но с условието в Закона за предучилищното и училищно образование, че трябва до 2020 г. училищата да

преминат на едносменен режим на обучение (реплика) – поне такава беше амбицията, включително и на министъра тук, сега няма да се хващаме за една и две години – това означава, че предучилищните групи, които са подготвителните групи, които са на 5 и 6-годишните, а сега разбирам за намерение и на 4-годишните, които в масовия случай в София са в училищата, ще трябва да излязат от там, за да може там да се осъществи целодневното обучение.

Това ще предизвика по-сериозен проблем с местата в детските градини. Това е мисълта ми е, че тази забележка за особено внимание в големите градове и детските градини, които трябва да бъдат построени, е дълбоко смислена, както и за учебните програми. Дълбоко се съмнявам, че Министерството на образованието е положило всички полагащи се усилия – колкото и да се засягат, в периодите на обсъждане на учебните програми.

Аз лично зададох въпрос на министъра на образованието, писмен, поисках всички предложения, които са направени след публикуване за обществено обсъждане на учебните програми по история. В първия вариант, отговорът беше от две страници и ми беше обяснено колко много срещи са проведени. След това ми беше представена една справка – защото аз казах, че искам наистина предложенията, които са направени между първо и второ четене, която изглежда по следния начин: две графи – предложение, дадено понятие, прието или неприето, да влезе еди-кое си понятие – прието или неприето. Но кой го е предложил, с какви мотиви се предлага, защо се приема, с какви мотиви се приема или с какви мотиви се отхвърля, такова нещо не съществува. Сега, тоест към момента, са на публично обсъждане учебните програми по български език и литература за XI и XII клас. Много моля, Министерството на образованието да подходи сериозно и наистина да се допита до учителските колективи, а не до подбрана аудитория, която ще изказва само позитивни становища, защото аз много се постарях и съм разговаряла с 27 представители на учителите по български език и литература в 27 училища – седем от страната и двадесет в столицата. Искам да Ви кажа, че коментарите са крайно нелицеприятни. Не е тук предметът, не е такава темата на разговор, но забележките относно учебните програми, също мисля – в доклада на омбудсмана, че са направени правилно. Благодаря.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря на госпожа Анастасова.

Професор Станилов.

СТАНИСЛАВ СТАНИЛОВ: Аз мисля, че няма смисъл да го обсъждаме това толкова подробно. Аз си знаех предварително, като гласувах за Мая Манолова да стане омбудсман, че така ще прави и че активно ще се занимава с тази работа и да не си оставя, както се казва, каруцата в калта. Общо-взето това е впечатляващо, което виждаме тук.

Мисля, че не са ти достатъчни връзките с Комисията по образование. Ако идваш по-често, ще излизат по-лицеприятни работи.

Имай предвид, знам ги защо протестират за Закона за академичния състав. Номерът няма да мине. А сега Министерството на образованието готви промени в Закона за висшето образование и там ще има още по-големи протести, така че психически трябва да сме готови всички. Ние трябва да върнем държавата в науката, във висшето образование, във всичко там, където тя е напуснала и аз смятам, че това е главната задача. И смятам, че това е не само наша, но и твоя главна задача. Ако защитаваме правата на хората навсякъде, в смисъл твоята функция. Извинявай, че говоря на „ти“, но така съм свикнал.

Държавата е тази, която защитава тези права. И ние, ако укрепим държавната функция, а не всеки да прави каквото си иска и да не спазва закона, тогава правата няма да бъдат нарушавани. За всичко става дума. А тази тема, която се повдигна, за районирането на училищата, е отвратителна. Аз съм го казал пред Комисията, това е не само нарушаване на права, това е разрушаване на бъдещето на българската нация, на нейния интелектуален елит, защото, ако вкараш три способни деца в клас, където има пет, шест, седем представители на социалния номадизъм, ти ги лишаваш от бъдеще изобщо, защото учителите се концентрират върху останалите и тези, които утре трябва да се качат на горното ниво, пропадат. Човешкият живот – и друг път съм го казвал, Милена Дамянова ми е свидетел, човешкият живот е един и като пропуснеш този отрязък от него, който ти трябва да се подготвиш и да се качиш на следващото стъпало, какво става?! Така че всичко това трябва да се прекрати, тази работа с това райониране и това постъпване, защото наистина... И може да се ходи на европейски съд по този въпрос. Това нарушава правата на родителите, а не само на децата. Благодаря Ви за вниманието.

Предлагам да прекратим дебата и да гласуваме.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря, професор Станилов.

Ако ми позволите да кажа две изречения. Благодаря на госпожа Манолова за изчерпателната презентация. Аз обаче няма да се съглася с Вас, професор Станилов, че не си комуникираме. Да, може би с Комисията като институция наистина трябва да се виждаме по-често, дори и в неформални срещи, но с госпожа Манолова, мога да кажа, че поддържаеме добър контакт, особено когато има конфликтна ситуация. Не е хубаво наистина, че е само в такива случаи, но пък така се опитваме да огледаме проблема от всички страни и да търсим решения, ако се наложи пък ние да правим някакви законодателни проблеми бързо, да можем да отреагираме.

Тук може би и към госпожа Анастасова, по отношение на целодневната организация. Текстът не е в Закона, текстът е в Наредбата на Министерството в Закона. Бих казала, че ние дори се отказахме от целодневна организация до завършване на VII клас. Дадохме опция училищата да си избират дали да я въведат, или не в зависимост от възможностите, които имат. Това е записано в Наредбата на Министерството. От ГЕРБ имахме въпрос към министъра, госпожа Петрова го зададе. Всички констатирахме, че този срок е абсолютно нереалистичен. Лично аз очаквам той да бъде коригиран в Наредбата. Факт е,

че трябва да се върви в тази посока, но трябва да се съгласим, че това изисква време. Няма как изведнъж и до 2020 г. Това е съвсем скоро, това е след две години и още малко. Проблемът наистина е в големите градове основно. В тази връзка мисля, че наистина трябва за спокойствие и на системата, и на общините, които вече са започнали някаква стъпки в тази посока и това им създава напрежение, наистина да помислим за някакъв гратисен период с ясното съзнание, че вървим в тази посока, защото това е важно, иска се. Знаете, че други дебати, които сме водили в Комисията, са по отношение на часа на започване на учебните занятия, че в момента са изключително рано за децата. То е свързано и с това, че училищата в по-голямата си част учат на две смени и на практика не е възможно децата в сутрешната смята да започват по-късно.

По отношение на детските градини. Факт е, няма как да не взема отношение и като народен представител от София – факт е, че не са достатъчни. Но трябва да отбележим, че към големите градове, и специално в София, непрекъснато се насочват всяка година, всеки месец, дори все повече и повече хора. Каквото и да направи общината, а тя полага изключително големи усилия, например в рамките на мандата на госпожа Фандъкова има построени 90 нови детски градини, в момента се строят три и има проекти за още осем. Това са данни, буквално са съвсем актуални към момента. Сто шестдесет и два милиона и шестотин хиляди лева са инвестирани в детски градини. Тук не смятам ремонти и други дейности, които са свързани с енергийната ефективност. Факт е, че не са достатъчни, но е факт, че е възможно един човек, ако днес дойде да живее в София и си направи регистрация, той да може да кандидатства за детска градина, което пък пречи по всякакъв начин на планирането на необходимостта, която ще има от места в детските градини.

В тази връзка тук Вие сте направили отново една много важна препоръка, за която Ви поздравявам, по отношение на предучилищното образование – възможности за валидиране и сертифициране на знания, получени извън образователната система в алтернативни форми на отглеждане.

В Закона ние заложихме, ако си спомняте, една самостоятелна форма на организация и я заложихме точно с тази цел, защото факт е, че има родители, които търсят алтернативни възможности. Беше изпусната в стандарта през миналата година тази самостоятелна форма, защото в стандарта трябваше да се каже при какви условия, как децата – през къде минават, как се записват, трябва да се прегледа семейната среда и все пак да има някаква система на контрол от страна на регионалното управление. Аз вярвам, че тази система ще заработи, защото, за разлика от негативните мнения, аз лично не смятам, че това застрашава националната сигурност, а, напротив, дава алтернатива, има добри практики. Въпрос на контрол е как то ще се изпълнява, така че да не допуснем пък лоши практики, да не допуснем нарушаване на правата на децата, от което всички се опасяваме. Това съвсем накратко исках само да споделя.

Професор Клисарова има един въпрос.

Заповядайте.

АНЕЛИЯ КЛИСАРОВА: Имам въпрос към госпожа Манолова.

Първо, уважаема госпожо Председател, колеги, госпожо Манолова! Абсолютно точно, ясно са проблемите, малко прескочихме висшето образование и благодаря, че са казани проблеми и препоръки, но моят въпрос е: има ли жалби и въобще как стоят нещата? Защото аз пък получавам сигнали за недоволство от Агенцията по оценка и акредитация за некоректни акредитации, за дадени акредитации без заслужени оценки. Има те ли такъв сигнал или такава информация?

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Заповядайте, госпожо Манолова.

ОМБУДСМАН МАЯ МАНОЛОВА: Имаме три жалби, тук ми казват експертите. Всъщност госпожа Мутафчиева отговаря за образованието в институцията, госпожа Ева Жечева също е шеф на дирекцията „За правата на децата“. Имаше доста жалби, свързани с начина, по който се провеждат конкурси. И в препоръките, аз специално с тези препоръки винаги имам някакво притеснение дали не си превишаваме правомощията като изпращаме съответните препоръки, предвид автономията на висшите училища. Но може би професор Станилов е прав, че трябва да има някакъв ясен регламент и всъщност държавата по този начин ще влезе във висшето образование като поне наложи ясни правила, които да са обективни, разбираеми и да се приемат от всички засегнати в тези процедури. Така че имаме жалби и сме реагирали съответно. Между другото, на една от най-проблемните ситуации в едно висше училище, позволихме си да изпратим, с конкретни препоръки, в крайна сметка ни благодариха всички страни, защото поне беше повод да седнат да обсъдят ситуацията и да вземат най-доброто решение.

Приветствам Ви за намерението да сложите правила, защото така винаги хората имат повече усещане за справедливост. А също така с госпожа Фандъкова си комуникираме. Аз лично съм на мнение, че държавата просто трябва да подкрепи, ако трябва с целеви средства, столицата, защото това е огромен проблем. Дайте си сметка – в София са младите, активните, които искаме да ги накараме да раждат деца. Това е най-малкото, което можем да направим за тях – да имат общинска детска градина, в която да си оставят децата и да се върнат на работа.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря.

Аз лично бих пледирала и за Закон за София, защото тук наистина ситуацията е доста по-различна, но това е тема, в която няма да влизам, защото не е моментът.

Професор Станилов искаше думата.

СТАНИСЛАВ СТАНИЛОВ: Госпожо Манолова, проблемът за акредитацията на ВУЗ-овете е огромен по простата причина, че Законът в това отношение не е променян много години. Агенцията е превърната в една догматична структура и там нещата си текат, както са текли преди 20 години и нищо не се е променило.

Затова се натъпка страната с 56 висши училища, където качеството е удивително ниско. А в новия Закон за висшето образование, където аз смятам, че ще се наложат нови критерии, би трябвало, но факта е, че никой не ги контролира. Факт е например, че Перник има университет, който е абсолютно – не става за нищо, буквално казано, но продължава да съществува. Няма лошо.

ПРЕДС. МИЛЕНА ДАМЯНОВА: Благодаря, професор Станилов.

Аз мога да дам още няколко примера по отношение на качеството, но нека да спрем до тук. Факт е обаче – и по отношение на Закона за развитие на академичния състав, че всички искат правила, всички искат промяна и ред, но когато се опитаме да въведем такива, винаги има недоволни. В този смисъл са и призивите към Вас за обжалване в Конституционния съд на промените, които единодушно гласувахме в Комисията и, бих казала, почти и в пленарна зала само преди по-малко от месец вече.

Колеги, други изказвания? Не виждам.

В такъв случай закривам разискванията и преминаваме към гласуване. Много моля експертите да следят декларациите. Господин Мирчев не е оставил декларация, така че неговия глас не го броим. Господин Цонков предаде, че гласува като госпожа Клисарова. Гласуваме точка първа:

Доклада за дейността на омбудсмана на Република България през 2017 г., № 839-02-5, внесен от Омбудсмана на Република България на 30 март 2018 г.

За – 19, против и въздържали се няма.

Благодаря.

Благодаря на госпожа Манолова и на нейния екип. Наистина ще се надяваме като Комисия да се виждаме може би периодично, за да обсъждаме проблемите, които стоят пред образователната система и заедно да търсим решения, заедно с Министерството на образованието, разбира се.

Благодаря Ви.